

۷۱۸ قانون مجازات اسلامی به مسئولیت کیفری مادر در مورد سقط جنین پرداخته و تأکید کرده است: «هرگاه زنی جنین خود را در هر مرحله‌ای که باشد، به عمد، شبه عمد یا خطا از بین ببرد، دیه‌ی جنین، حسب مورد، توسط مرتکب یا عاقله‌ی او پرداخت می‌شود.» منظور از عاقله، بستگان ذکور نسبی به ترتیب ارث‌بری است.

اگر اقدام زن با رضایت شوهر و معاونت او باشد، بدین معنی که مشوق او بوده و در این امر با پرداخت هزینه و امثال آن او را یاری کرده باشد (شایع‌ترین مورد سقط جنین در کشور که معمولاً به منظور کنترل جمعیت صورت می‌گیرد) در اینجا نیز مطابق ماده‌ی ۴۸۷ مادر باید دیه بدهد و سهمی از آن دیه نمی‌برد. شوهر او نیز به جهت معاونت در سقط، مطابق ماده‌ی ۸۸۰ قانون مدنی و ماده‌ی ۴۸۷ قانون مجازات اسلامی، سهمی از آن نخواهد داشت. بنابراین، اولیای دم،

وراث طبقه‌ی دوم می‌باشند که در صورت مطالبه، دیه به ایشان پرداخت خواهد شد. پدربزرگ، مادربزرگ، خواهر، برادر، خواهرزادگان و برادرزادگان میت، در طبقه‌ی دوم ارث قرار دارند؛^(۵)

دوم: کسانی که به عنوان مشورت، راهنمایی یا دلسوزی به زن باردار پیشنهاد می‌کنند که با استفاده از دارو (شیمیایی یا گیاهی) و یا هر طریق دیگری اقدام به سقط جنین کند، بنا بر قانون مجازات اسلامی، اگر فرد مذکور انسان معمولی (غیر از طبیب، ماما یا داروفروش) باشد، علاوه بر پرداخت دیه، به ۳ تا ۶ ماه حبس محکوم می‌شود. حال اگر همین فرد، عملاً در سقط مباشرت داشته باشد و با دادن ادویه یا وسایل دیگر موجب سقط جنین زن شود، طبق ماده‌ی ۶۲۳ قانون مجازات حبس از ۶ ماه تا یک سال و پرداخت دیه محکوم می‌شود؛

۵. شرح کتاب ارث، مسعودی، در راه حق، ۱۳۷۸ ش.

سوم: شاغلین به مشاغل پزشکی، مامایی و مشاغل مشابه، دسته‌ی سوم از جانیان محسوب می‌شوند که در قوانین ما برای این دسته مجازات سنگین‌تری پیش‌بینی شده است؛ چراکه این دسته به واسطه‌ی شغل‌شان مسئولیت بیش‌تری داشته‌اند. ماده‌ی ۶۲۴ قانون مدنی می‌گوید: هرگاه طبیب یا ماما یا داروفروش و یا اشخاصی که به این عناوین اقدام می‌کنند، گرچه از نظر قانونی مجاز به مداخله در این حرفه‌ها باشند، مباشرت به اسقاط جنین کنند و یا وسایل سقط جنین را فراهم سازند، مجازات آنها طبق این ماده، حبس از ۲ تا ۵ سال و پرداخت دیه است. همچنین کسانی که از کادر درمانی رسمی کشور نبوده و از افراد عادی هستند؛ اما خود را پزشک یا ماما معرفی کرده و با این عناوین اقدام به سقط جنین کنند، مجازات دسته‌ی دوم در مورد آنها اعمال می‌شود.^(۶)

۶. ر.ک: مواد ۴۸۷ تا ۴۹۳ و ۶۲۳ و ۶۲۴ قانون مجازات اسلامی.

کفاره‌ی سقط جنین

آنچه تاکنون گفته شد، مباحث حقوقی بود؛ ولی سقط جنین علاوه بر دیه و حبس، کفاره و توبه نیز لازم دارد. اگر سقط جنین بعد از دمیده شدن روح باشد، کفاره واجب است.^(۷)

مقدار کفاره: اگر عمدی باشد، آزاد کردن یک بنده و ۶۰ روزه و اطعام ۶۰ فقیر است.

استثناءها

اگر با تأیید سه پزشک متخصص معتبر و تأیید کتبی پزشک قانونی، یقین پیدا شود که ماندن جنین که دچار مشکل جسمی است، سلامت جانی مادر را به خطر می‌اندازد؛ با درخواست کتبی مادر، سقط از نظر قانون مجاز می‌شود. البته این حکم فقط تا پایان سه ماه اول حاملگی ممکن است و مشروط

۷. تحریر الاحکام الشیعة، ج ۵، ص ۶۲۵؛ جواهر الکلام، ج ۴۳، ص ۳۴۶.

به صدور مجوز عکس دار، سونوگرافی که نشان بدهد هنوز جنین به چهار ماهگی نرسیده و رضایت‌نامه‌ی پدر است.^(۸)

قانون تأکید می‌کند که سقط‌درمانی تنها بین هفته‌ی چهاردهم تا هفدهم بارداری امکان‌پذیر است و آخرین زمانی که مادر می‌تواند مجوز آن را بگیرد، چهار ماهگی جنین است و بعد از این مدت، سقط جنین، مانند از بین بردن یک انسان کامل به شمار می‌رود.

۸. ماده واحد سقط درمانی، مصوب ۸۴/۳/۱۰ مجلس شورای اسلامی

آدم‌کشی مؤدبانه

﴿وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ﴾^(۱)

آیت الله العظمی سبحانی:

سقط جنین نوعی آدم‌کشی مؤدبانه در قرن ۲۱ است. در گذشته افراد را خفه می‌کردند؛ ولی امروزه سقط جنین می‌کنند. باید فردی که این کارها را انجام می‌دهد، به صورت قانونی پیگیری شود.^(۲)

در قانون از سقط جنین سه تعریف وجود دارد: سقط جنایی، سقط درمانی و سقط خود به خودی.^(۳) سقط جنین جنایی همان قتل عمدی جنین است که بنا بر آمار وزارت بهداشت و درمان، روزانه در مورد بیش از ۱۰۰۰ کودک معصوم و مظلوم، به صورت غیرقانونی انجام می‌شود.^(۴)

۱. تکویر/ ۸- ۹

۲. خبرگزاری حوزه، کد خبر: ۳۴۱۲۲۸.

۳. <http://mahdad.ir>

۴. روزنامه رسالت، شنبه ۶ مهر ۱۳۹۸، ش ۹۵۹۷، به نقل از: دکتر محمد مهدی آخوندی (رئیس انجمن علمی جنین شناسی) ..

قانونگذار در ماده‌ی ۳۰۶ قانون مجازات اسلامی، مصوبه‌ی سال ۹۲، برای سقط جنین (جنایی) حتی پس از دمیده شدن روح در آن، قصاصی در نظر نگرفته (یعنی قاتل جنین را اعدام نمی‌کنند)؛ اما دیه و مجازات تعزیری پیش‌بینی کرده است.

جانیان

در این نوع از جنایت، سه دسته دخالت دارند که ظاهراً هر سه دسته، انسان‌های محترم و مؤدبی هستند:

اول: والدینی که به سقط جنین رضایت داده‌اند (پدر یا مادر یا هر دو با هم) دسته‌ی اول از جانیان هستند و به موجب ماده ۴۸۹ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰ش؛ هرگاه زنی جنین خود را سقط کند، دیه‌ی آن را در هر مرحله‌ای که باشد، باید بپردازد و خود از آن دیه سهمی نمی‌برد. در ماده‌ی